

Cebir Ve Tefviz İnancı

<"xml encoding="UTF-8?">

Cebir ve tefviz inancı; sadece Müslümanlara özel bir inanış değildir; birçok din, ideoloji ve filozofun kabul ettiği bir inançtır. Fakat her düşünce sistemi bunu kendisine göre tanımladığından, bu hususta değişik yorumlar ortaya çıkmıştır.

Bu hassas konuyu doğru bir şekilde anlaya bilmek için, akli ve fikri olgunlukla birlikte, doğru açıklamaya da ihtiyaç vardır.

Yeterince akli kemale ulaşmayan ve Kuran'ın gerçek müfessirleri, tüm doğruları en güzel şekilde açıklayan, masum imamların öğretilerinden yararlanmayanlar, cebir ve tefviz hakkında çok büyük yanlışlıklara düşmüşlerdir.

İnsan düşüncesiyle kendisini diğer tüm varlıklardan üstün kılmaktadır ve düşündüğü gibi de yaşayan tek varlıktır. Pratik yaşamdaki tüm hal ve hareketlerimiz,

yaptığımız her şey bizim düşünce sistemimizin ürünüdür. İnsan nasıl inanırsa öyle yaşar.

Cebir ve tefviz inancı da, kabul ediliş şekliyle insan yaşamında çok değişik etkiler bırakmaktadır. Düşünsenize, her yaptığı işin başkası tarafından yapıldığına ve aslında kendisinin değil de başkasının yaptığına, bir köle gibi zorunlu olduğuna inan birisinin yaşam tarzı nasıl olur?

Hiç şüphesiz böyle birinin çabası ve yaşam hedefi çok sönük olacaktır, kendisine yapılan haksızlıklara karşı gelmeyecek, hayat gözünde değersiz, boş ve anlamsız gözükcektir.

Yahut tamamen özgür olduğuna inan, başkasının onun üzerinde hiçbir etkinsin bulunmadığını kabul eden, sorumsuzca canının istediği her şeyi yapacaktır, aslında bu insan içinde hayat çekilmez olur.

Ama cebir ve tefviz inancı, doğru ve ehlibeytin anlattığı şekilde inanılırsa; insan yaşamının ümit kaynağı, Allah'a ulaşma yolunda en büyük destekçi ve büyük zorlukların içerisinde bile yaşamdan keyif almasını sağlayan faktör olacaktır.

Ehlibeyt öğretisine göre inana birisi; hiçbir zaman ümitsizliğe kapılmaz, hayatın bütün zorluk ve sıkıntıları onun için tahammül edilir bir hal alır, yaşam boş ve karanlık gözükmekten çıkar.

Hiz. Zeynep (s.a) gibi Allah'a tam bir teslimiyet içerisinde olan ve ne cebri ve nede tefvizi kabul eden birisi; başına musibetler yağmur misali yağsa bile, yine de gülümseyerek "güzellikten başka bir şey görmedim" der.

Cebir ve tefviz konusunun bu kadar önemli olması, doğru bir şekilde anlaşılıp, öyle inanılmasını gerektirmektedir. Bu yüzden bu konuyu, ehlibeyt mektebine göre açıklamaya çalışalım.

Cebir Ve Tefvizin Tanımı

Sözlük Anlamı: Cebir: Zorla, istemeyerek ve irade dışı yapmaya denir. Bir işi cebirle yaptı denildiğinde, yani kendi isteğiyle değil de başkasının zoruyla yaptı kastedilmektedir.

Tefviz: Bir işi yapmak için tamamen özgür bırakılma, işi yapma veya bir karara varma hususunda serbest bırakılma anlamındadır.

Deyimsel Anlamı: Cebir: Kulların işlediği hayır, şer, iyi, kötü vb. bütün işler, onların kendi iradeleriyle yapılmamaktadır aksine insanın bütün yaptığı işleri yaptıran aslında Allah'tır,

Allah'ın cebri ve zoruyla olmaktadır; bu hususta kulun hiçbir tercih, kabul veya reddetme hakkı ve gücü yoktur. İnsan daha dünyaya gelmeden önce Allah onun neler yapacağını belirlemiştir, dünyaya geldiğinde de bu takdirlerden kaçamaz ve yapmak zorundadır. Dünya da insanın kendi özgür iradesi bulunmamaktadır.

Tefviz: İnsan tamamen özgürdür, bütün işlerini kendisi yapar ve Allah'ın insana müdahale etme hakkı bulunmamaktadır. Allah kullarını, yapacakları hakkında kendi hallerine bırakmıştır.

Ehlisünnetin itikattaki mezhebi olan Eşaire, cebre ve bir diğer itikadi mezhebi olan Mutezile de tefvize inanmaktadır.

Mutezile mezhebine göre, yüce Allah'ın insanın fiilleri üzerinde hiçbir rolü yoktur. Allah Teala'nın rolü, sadece insanın kendisini yaratmaktır. İnsan, yaratıldıktan sonra ihtiyarı dâhilinde olan fiillerini yalnızca kendi kudret ve iradesiyle yapmaktadır.

Nasıl ki, saatçinin görevi sadece saati yapmaksa ve yaptıktan sonra onun işlevinde hiçbir rolü yoksa Allah'ın da işi sadece insanı yaratmaktır, yarattıktan sonra ne onun iradesinde ve nede işlerinde etkili bir rolü olabilir. Bu görüş açıkça Allah'ın, tevhid-i efali ilkesiyle çelişmektedir ve çeşit şirke girmektedir.

Nitekim Eş'arîler'in savunduğu, insan irade ve kudretinin insanın fiilleri üzerinde hiçbir etkisi olmadığı ve her şeyin doğrudan doğruya yüce Allah'ın irade ve kudretiyle icat edildiği görüşü de, insanın muhtar oluşu ilkesini ihlal ettiğinden, Allah'ın adil olmasıyla bağdaşmamaktadır.

Bunların ikisi de doğru değildir, zira biri Allah'ın tevhidi ile çelişmekte, diğeri de Allah'ın adaletiyle çelişmektedir. Hak görüş ise, masum imamların (a.s) buyurmuş oldukları görüştür.

“La cebr-e ve la tefviz, bel emrun beyn'el-emreyn. Ne cebr vardır, ne de tefviz. Emr, bu iki "emr"i'nin ortasında, arasındadır.” (Usul-i Kâfi, Kitab'ut-Tevhid, El-Cebr-u ve'l-Kader, v'el-emr-u beyn'el-emreyn, N.13)

Nehcül Belağa'da, Hz. Ali'den insanın tamamen özgür veya tamamen zorunlu olmadığını, aksine yaptığı işlerde hem Allah'ın hem de kendisinin etkili olduğu şu şekilde nakledilmektedir:

Irak ehlinden olan bir ihtiyar adam Sıffin savaşından sonra Hz. Ali'ye (a.s) gelerek; “Bize Şam'a gidişimizden haber ver; acaba bütün bunlar Allah'ın kaza ve kaderi ile midir?” diye sordu. Bunun üzerine, Hazret uzun bir konuşmadan sonra şöyle buyurdu:

“Yazıklar olsun sana! Sanki kaza mutlaka olacak, kader mutlaka gerçekleşecek sanıyorsun. Eğer bu şekilde olsaydı, sevap ve ceza batıl olur, va'd ve void de anlamını yitirirdi. Kötülük yapanlar kınanmaz, iyilik yapanlar da methedilmezdi.

Bu söz, bu ümmetin Kaderiyecileri ve Allah'ın düşmanları olan kimselerin sözüdür. Allah seçim hakkını vererek kullarına hayırları emretti, uyararak da nehy etti.

Onlara kolay olanı teklif etti, zor olanla da yükümlü tutmadı. Az amele çok mükâfatla karşılık verdi. Ona, mağlup kılınarak isyan edilmez; zorlada de itaat edilmez. Peygamberleri, oyun olsun diye göndermedi.

Kitabı, kullarına abes olarak indirmede. Gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları boş yere yaratmadı. Bu, kâfirlerin zannıdır. Ateşteki kâfirlere yazıklar olsun!”

Asrısaadet döneminde ve Peygamberden (s.a.a) sonraki yakın dönemlerde cebir ve tefviz inancı Müslümanlar arasında bulunmamaktaydı. Herkes çok açık olan ve fıtratla da uyuşan bu konuyu kavramışlardı,

ama başa zalim yöneticilerin geçmesiyle bu tür yanlış düşünceler ortaya çıkmaya başladı. Kendilerini Resulullah'ın halifesi diye tanıtan acımasız padişahlar,

kendi zulümlerini ve kötü amellerini ancak bu şeytani düşüncelerle yorumlayarak meşru gösterebilir ve sadece bu görüşler sayesinde mazlum ve habersiz kitleyi kendi sultalarını kabullenmeye zorlaya bilirlerdi.

Ne de olsa her şeyi Allah'ın yaptığına inan zavallı kimse, hiçbir şekilde zulme ve zalime karşı baş kaldırmazdı. Cebir inancının yayılmasıyla, halkların harekete geçmesine,

kiyam ve direnişlerine engel olundu. İşte bu nedenle cebir görüşü insanlığın yıkılmasına, gerilemesine ve felaket uçurumlarına yuvarlanmasına sebep olan en belirgin faktörlerden biri sayılmalıdır.

Bugün bile dünyanın dört bir yanında gönülden, zalim, emperyalist ve baskıcı güçlere karşı savaşmak isteyen gençler, âlimlerinin “hayır, tüm bunlar Allah'ın isteğidir, zalimde olsa Allah onu başa geçirmiştir,

bu yüzden ona karşı gelmek haramdır” sözleriyle karşılaştığından yerlerinde oturmaktadırlar. Eğer bugün İslam toplumu gerilemiş ve kâfir süper güçler Müslümanlara hâkim olmuşsa bunun

nedeni Müslümanlara öğretilen bu yanlış inançtan kaynaklanmaktadır.

İmam Hüseyin (a.s) ne cebre inandı ve nede tefvize, O bu ikisinin ortasını kabul ederek zulme ve zalime karşı kıyam etti, bu uğurda da şehit oldu, ailesi esir alındı. Esireler Küfe'ye getirildiğinde,

ibni Ziyad; kendisinin yapmış olduğu bunca kötülükleri, peygamber evladını öldürmeyi, ehlibeyti esir almayı Allah'a nisbet vermekte ve tam bir cebir inancıyla şöyle demektir: "Gördünüz mü Allah size ne yaptı?" Fakat Hz. Zeynep (s.a) , cebir inancının ne kadar boş ve yanlış olduğunu şu sözleriyle buyurdu:

"Ben güzellikten başka bir şey görmedim."bütün güzellikler Allah'tandır, hiçbir zaman kötülük ve şer Allah'tan değildir. Kerbela'da gerçekleştirilen tüm zulüm ve kötülükler sizlerin eliyle yapıldı, .Allah böyle kötülükleri asla yapmaz